

P. Horký nepěkně klame. Jest pravda, že jsem pozval p. Horkého k spolupracovníctví na Novině — jako jsem pozval před založením Noviny asi 50—60 jiných spisovatelů, kritiků, beletristů, básníků, filosofů, vědců českých. Pokládal jsem to za svou povinnost k listu duševní kultury české: nezakládal jsem žádný stranický listek, nýbrž literární a uměleckou revui. (Takové pozvání nezavazovalo mne ovšem k ničemu jinému než k zachování rukopisu, kdyby mně jej pozvaný poslal a kdyby se mně nehodil.) Jest pravda i, že jsem se tázal p. Horkého, nepsal-li by po případě referáty o Vinohradském divadle — *ale bylo to plný měsíc před jeho referátem o Pánech*. (Poznamenal jsem si náhodou datum svého hovoru s p. Horkým.) Po jeho referátu o Pánech a jiných jeho pozdějších bedných nekritičnostech byl bych toho, ujišťuju p. Horkého, nikdy neučinil. Ostatně, že umím i vracet rukopisy, ví p. Horký také.¹

Karlem Horkým

zabývati se zde jsem nucen ještě jednou přes všechny svůj odpor. Proti souvislé mé argumentaci z minulého čísla nedovede postavit Horký ani jediného důvodu, i vrhá se na poslední větu, vytrhává ji z kontextu, osamostatňuje ji a vytlouká z ní pak — co v ní není. Taková jest již polemická manýra Horkého. *Inkrimovaná věta není však nic než skoro doslovný citát z jednoho jeho listu z prosince 1907*. Psalť mně tehdy Horký: „Vím, že dovedete vracet rukopisy, s nimiž nesouhlasíte, i prosím, abyste mně“ atd. Věděl-li Horký hned na počátku svých styků se mnou, že dovedu vracet rukopisy, nuže, pak bych byl dovedl vrátit i jeho referát o Pánech, jímž se oháněl. Takový jest smysl poslední věty v kontextu, v němž jest zřetelně připjata na referát o Pánech.

Tím vysvětlil jsem slušné literární veřejnosti všecko, co jsem byl povinen, a myju si ruce z toho nečistého sujetu. Lituju, že jsem vůbec kdy o Horkého zavadil; individua jeho mravních a rozumových kvalit nemají se opravdu poctívati polemikou, nýbrž míjet jen mlčením.

† Josef Hlávka

11. března [1908] zemřel v Praze Josef Hlávka, architekt, prezident a zakladatel České akademie, zakladatel jiných ještě institucí, majetník mnohých řádů a národních mecenáš, naplniv 77 let života jistě nade vše pomyšlení vytrvalého, energického, soustředěného k cílům určitým a jasným. Hlávka byl architekt, který pojal řadu velikých staveb ve Vídni i mimo Vídeň a řadu jich i provedl sám jako podnikatel. Významnější jeho díla architektonická jsou: chrám lazaristů ve Vídni, Velká opera ve Vídni, residence biskupa feckovýchodního v Černovicích, zemská porodnice v Praze, vídeňské akademické gymnasium, palác arcikněžete Viléma (zároveň vel-

221
mistrovský palác řádu Německých rytířů), farní chrám sv. Otmara ve Vídni, farní chrám v Kőpfinku v Horních Rakousích a katol. arménský kostel v Černovicích. Ku podivu, že nikdo neoceňil u nás *kriticky umělecký* ráz i hodnotu architektonického díla Hlávka. A přece by to stálo za to: mně aspoň pověděly o jeho povaze jeho práce daleko víc než řada chvalořečí o něm pronášených, ba i víc než několik anekdot a výroků jeho, byť autentických. Nemám zde místa rozebírat jeho dílo obšírněji. Jen stručně chci říci toto: Hlávka jako architekt není ve své době zjev nezajímavý. Má předně opravdu nevšední vědomosti, a vědomosti, které si opatřil na stezkách odlehlejších, ležících mimo hlavní ujeté silnice tehdejšího architektonického vědění i učenečství. Po druhé: přichází tu ke slovu povaha energická, houževnatá, logická, ale i střízlivá, suchá, která nemá vlastních organických tvůrčích zdrojů, která spíše obratně skládá, než tvoří mocným, silným dechem; na všech jeho stavbách leží, řekl bych, *komisní exotičnost*. Spojení těchto dvou termínů zdá se snad pitvorným, ale právě ono vyjadřuje, co chci říci. Hlávka nalezl v oblastech odlehlejších, z nichž obyčejně nečerpalo tehdejší historické epigonství, nejeđen impuls, ale nedomyslnil a nedocítil ho, spokojil se jeho mrtvě učeneckým užitím. A hlavně: jeho díla mají v sobě cosi studeného, cosi oficiálního; Hlávka nesnažil se nikdy o to, pochopiti hlubší, intimnější potřeby doby a odpověděti jim čímsi opravdovějším, než jest pouhý historický formalism a vnějšková korektnost.

A to jest i ráz celého jeho národního mecenášství. Hlávka viděl a znal odjinud vědecké a kulturní instituce, jako jsou akademie, a myslil, že stačí pouhé vnějškové přenesení těchto institucí k nám, abychom byli již kulturně spaseni. Necítil, že naše česká bída jest cosi *sui generis*, cosi zvláštního a svého způsobu jedinečného, co žádá hlubšího a delšího zamyšlení a ještě delší a úsilnější práce o nápravě; pohodlnější bylo ovšem okopírovati cizí vzory. Hlávka nevěděl dále nebo nechtěl věděti, že moderní kulturní život stvořil si již i jiné orgány, než jsou tyto oficiální instituty vědecké a umělecké, že hnal se širším a mohutnějším proudem, vyrýval si svá řečiště a že to všecko žádalo nekonečně víc pochopení, vroucnosti a lásky, než kolik jim jich přinášel zkostnatělý, úzkoprsý byrokratism jeho i jeho přátel a rádců. Česká akademie, očekávaná s takovými nadějemi, zklamala jich brzy žalostně; v Akademii usadily se koterie starých neomylníků, které se doplňovaly mladými kývaly a přísluhovači a odmítaly příkře všecko, co nepřisahal v slova učitelů, koterie, které se netýkavkovitě uzavíraly od každého obrodného mladšího hnutí.

Jest možno, že Hlávka sám tohoto exklusivismu neschvaloval, jest možno i, že toužil, aby Akademie soustředila v sobě všechny živly, nesoucí vývojové drama soudobé myšlenky české — proskakovaly o tom alespoň občas nápodvědi a potvrzují to dnes někteří z těch, kdož ho důvěrněji znali. Ale jest také prostá pravda, že Hlávka neměl buď dost obzíravosti, aby tyto živly rozpoznal, nebo dost síly, aby vynutil jim u svých přátel, co jim náleželo, nebo obojího.

Bude záležitostí na těch, jež povolal Hlávka ke správě svých milionových odkazů, jaký užitek vydají a jakou pověst a památku sepnou s jménem donátorovým; na nich bude zodpovědnost, promění-li se některý dar Hlávkův, jistě pěkně myšlený, v cosi pochybného, v danajský dar jeho národu.

1 - P. Horký činí také pokus kritisovati mou báseň — *sit venia verbo* — estetiicky, ale pokus ten jest takové ubožáctví duševní, že jest mně líto inkoustu na odpověď. Také věz p. Horký, že nikdy nededikuju nikomu své práce, pokud jsem mu jí nedal přečíst před otištěním a neujistil se, že mu má dedikace není nemilá.